

مطالعه دسترس پذیری خدمات و تسهیلات برای افراد با آسیب بینایی شهر تهران

علی پژوهان^۱، نیر پیراهری^۲، سجاد روستایی^{۳*}

۱- استادیار جامعه شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

۲- استادیار جامعه شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار

۳- فارغ التحصیل مقطع دکترا جامعه شناسی اقتصاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

پست الکترونیک: roosta1986@gmail.com

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی مناسب‌سازی فضای شهری برای افراد با آسیب بینایی شهر تهران انجام شده است. روش در انجام این تحقیق، پیمایش از طریق پرسشنامه محقق ساخته می باشد که با روش نمونه گیری تصادفی از جامعه آماری ۱۲۶۰۰ نفر به وسیله فرمول کوکران حجم ۶۷۱ نفر از افراد آسیب‌دیده بینایی از بین نابینای مطلق تا نیمه بینا صورت پذیرفت. بنا بر یافته‌های حاصل از تحقیق، مدیریت و برنامه‌ریزی شهری در شهر تهران فراگیر نبوده و در طراحی معابر، مکانها و ارائه خدمات و تسهیلات شهری، امکان حضور و دسترسی ایمن و مستقل نابینایان لحاظ نشده است. عدم برخورداری از امنیت و وابستگی به دیگران در تردد و نیز در بهره‌مندی از امکانات و تسهیلات شهری از مهم‌ترین مسائل نابینایان در این زمینه است. اقدامات مدیریت شهری در این خصوص نیز به دلیل فقدان نیازسنجی، اولویت‌سنجی، مشاوره با ذی‌نفعان و کاربست نظر آن‌ها در اجرا، عدم نظارت دقیق و اطلاع‌رسانی به نابینایان و سایر شهروندان از اقدامات صورت گرفته و نیز ضعف فرهنگی، فاقد کارایی لازم بوده و تأثیر چندانی بر افزایش دسترسی نابینایان نداشته است. نتایج حاصل شامل دسترسی ناکامل معابر شهری و فضای عمومی و همچنین وجود موانع بسیار ریسک و آسیب‌پذیری این قشر در جریان حرکت در معابر و فضاهای شهری شده است. فضای سایبری به سبب میزان بالای استفاده افراد نابینا از ابزارهای هوشمند مثل رایانه تلفن همراه هوشمند ظرفیت بسیار بالایی برای مناسب‌سازی دارا می باشد لذا جای اقدام بسیار دارد تا این افراد از فضای سایبری به امکانات بیشتری دسترسی پیدا کنند.

واژگان کلیدی: معلولیت، آسیب بینایی، مدیریت شهری، طراحی فراگیر، دسترس‌پذیری، برابری فرصت‌ها.

۱- مقدمه

پدیده معلولیت و عواقب منفی جسمی، روانی و اجتماعی ناشی از آن، یکی از موانع رشد و توسعه یک کشور قلمداد می‌گردد. معلولیت، پدیده‌ای ناخواسته و ناگوار است که گروهی از انسانها ممکن است به ناگزیر در بخشی از زندگی یا تمامی عمر خود به آن دچار گردند. هر چند تعدادی از نقص‌ها به دلایل مادرزادی از بدو تولد عارض می‌گردند، اما سایر موارد می‌تواند به سبب حوادث و تصادفات سالانه در کشور تلفات زیادی همچون مرگ و معلولیت به همراه داشته باشد و از سویی هر کشوری که تجربه جنگ را داشته باشد تعداد زیادی و معلول جنگی در خود دارد. همچنین عدم رعایت اخلاق پزشکی و یا ضعف اقتصادی به دلیل عدم درمان و رسیدگی‌های سلامتی لازم در شرایط مختلفی منجر به تبدیل شدن یک فرد سالم به فرد معلول می‌شود. طبق آمار سازمان بهداشت جهانی، ۱۰٪ جمعیت جهان به‌نوعی دچار معلولیت هستند و در پاره‌ای از کشورهای در حال توسعه، این نسبت به بیش از ۲۰٪ نیز می‌رسد (شاهمرادی، ۱۳۹۳: ۱۸). لذا شاید بتوان ادعا کرد که افراد معلول بزرگ‌ترین اقلیت جامعه بین‌المللی را تشکیل می‌دهند که در دهه‌های اخیر توجه خاصی در سطح بین‌المللی به آنان شده است. شمار افراد معلول در جوامع مختلف همچنان سیر صعودی را طی می‌کند. کشور ما نیز در اثر عوامل فوق و همچنین صدمات ناشی از جنگ، دارای عده کثیری از معلولان و ان با آسیب‌های گوناگون می‌باشد. بخشی از جمعیت معلول جامعه را، نابینایان تشکیل می‌دهند، که در یکی از آخرین گزارش‌های آمارها جمعیت نابینایان و کم‌بینایان کشور و به‌طور کلی کسانی که به‌نوعی دارای آسیب‌های بینایی هستند،